

דבר העורך: המחקר והפיתוח הרפואיים בעת לחימה – תובנות ממלחמת חרבות ברזל

את הסיבות לכך. מאמר סקירה חשוב המופיע בגיליון זה הוא בנושא הפציעה המוסרית – תופעה המתארת פגיעה בעולמו הערכי והמוסרי של האדם כתוצאה מביצוע מעשים העומדים בניגוד לקוד המוסרי האישי, ו/או מחשיפה למעשיהם של אחרים שהפרו את האמונות והציפיות המוסריות שלו.

סא"ל (מיל.) פרופ' יורם אפשטיין
עורך משנה

ההיסטוריה הצבאית מלמדת שמלחמות הן כר פורה לחדשנות רפואית ולמידה בזמן אמת במישורים הקליניים, הטכנולוגיים והלוגיסטיים. מלחמת חרבות ברזל (מאוקטובר 2023 ואילך) הציבה אתגר יוצא דופן בפני מערך הרפואה של צה"ל. עצמת האירועים במלחמת חרבות ברזל, היקף הנפגעים, דפוסי הפציעות הייחודיים ללחימה בעזה, והמאפיינים המורכבים של הלחימה האורבנית חייבו מתן מענה רפואי רב-שכבתי, גמיש וחדשני.

מחקר ופיתוח ברפואה צבאית בתנאי שגרה מהווים אמנם תשתית מדעית טובה לפיתוח מערך הרפואה הקרבי, אך היצירתיות הנדרשת לפתרון בעיות שעולות בזמן אמת בעתות לחימה והלקחים הנלמדים הם הערך המוסף לטיפול הטיפולי הרפואי, להצלת חיי אדם, ולשמירה על כשירות מבצעית של הכוחות.

מלחמת חרבות ברזל היא המלחמה הארוכה בתולדות מדינת ישראל. כבר בימי מלחמת העצמאות בלטה השחיקה בקרב הכוחות הלוחמים ככל שהמלחמה התארכה, והדבר התבטא לא פעם באפקטיביות המבצעית. המענה אז היה דל הן בשל כוח האדם המקצועי המצומצם והן בשל המחסור בכוח לוחם. לעומת זאת, אחד המאפיינים הבולטים במלחמת חרבות ברזל הוא מתן תשומת לב מיוחדת לבריאות הנפש. צוותי קב"נים, פסיכולוגים ורופאים ייעודיים פעלו בקרבת החזית כדי לספק טיפול ראשוני לחיילים שנחשפו לטראומות חריפות. מטרה מרכזית הייתה לאפשר חזרה מהירה לכשירות מבצעית לחיילים שמצבם אפשר זאת, ולמנוע החרפה של תגובות דחק פוסט-טראומטיות. שילוב זה של טיפול רפואי פיזי וטיפול נפשי שיקף גישה הוליסטית לשימור כושרו של הכוח הלוחם.

בחוברת שלפנינו, ימצא הקורא שני מאמרים בנושא מעטפת בריאות הנפש שניתנת לחייל מיחידת עוקץ הסובל מדחק נפשי כתוצאה מאובדן של חבר לוחם קרוב – הכלב אותו הוא מלווה. מאמר נוסף עוסק בחיילי מילואים שעזבו באחת כל עיסוק אזרחי ונשאבו לסביבת לחימה אינטנסיבית, ובלבטים ודרכי ההסתגלות שלהם כשהם חוזרים לשגרת לימודים אקדמיים. המאפיינים האופרטיביים של הלחימה, ובהם לחימה אורבנית אינטנסיבית בתנאי אקלים משתנים, הם גורמי סיכון לפגיעות חום, שמטבע הדברים פוגעות בחייל אך גם באפקטיביות של המסגרת בה הוא מתפקד. מאמר בנושא, מצא ששיעור פגיעות החום בלחימה דווקא נמוך מזה שמוכר בשגרת האימונים, והכותבים מנתחים